

Витомир Теофиловић

ГАЛСКИ ДУХ У ДУХОВНОЈ РИЗНИЦИ СВЕТА

Александар Чотрић, *Тријумф духа*, Антологија француског афоризма
Издавач 4 СЕ, Београд, 2025.

Након десетак антологија афоризама разних народа, Александар Чотрић приредио је и антологију француског афоризма.

Читавих петнаест векова након што је у петом веку старе ере, сетимо се, чувени антички лекар Хипократ увео у оптицај термин *афоризам* и саздао збирку од 400 афоризама – кратких медицинских поука: како здрави да чувају здравље, а болесни да га што пре поврате. афоризам је остао посвећен медицинским темама. Тек у Француској је, у периоду Хуманизма и Ренесансе, афоризам добио широко књижевно-филозофско значење, које је одликовало афоризам све до половине 20. века, када је пољски књижевник Станислав Јежи Лец афоризам фокусирао на сатиру.

Премда се галска племена помињу још крајем старе ере, Француска је на светској сцени постала значајна држава у петом веку, и потом је постојано у светском врху. У империјалном зениту обухватала је простор од дванаест часовних зона. И након укидања колонија, Француска је задржала велики утицај у свету, створивши франкофонску заједницу од 12 држава у својој орбити, а у педесет држава становништво сасвим или делимично говори француски. Вековима је француска култура имала привилеговано место у светским размерама, а француски био званичан дипломатски језик. Француска је велики подстицај светском прогресу дала кроз своје просветитељство, а Француска револуција је одиграла изузетну еманципаторску улогу у развоју људског друштва. Њен мото сажима темељне вредности људског друштва: *Liberte, egalite, fraternite* (*Слобода, једнакост, братство*) и златним словима је уписан у историју цивилизације.

И кад је политички, војно и економски доминирала, Француска је гајила и ширила своју меку моћ – науку, културу и уметност. *Галски дух* је синтагма која отеловљује то магично зрачење француске културе на читав свет, а афоризму припада посебно место у пантеону *галског духа*.

Поменимо овде и податак за национални понос без премца: највише Нобелових награда за књижевност добили су француски писци – седамнаест! У великом делу своје историје имали смо непроцењиву

подршку Француске и поимали смо је као своју другу домовину, а француски језик заволели као матерњи. Два столећа био је језик наше духовне елите.

За Чотрићев подухват битно је истаћи и његову методолошко-поетичку принципијелност, строго поштовање статуса жанра – у антологију је унео само аутентичне афоризме, не афористичке исказе као делове већих књижевних форми – прича или романа.

Лепотом књиге бавили су се карикатуриста Тошо Борковић и графичар Никола Цветковић, а инструктивне пропратне текстове написали су професори Арно Гујон, Мишел Форисје, Слободан Симић, Иван Илић, каријерни дипломата Мирослав Средановић и аутор.

Ево кратког избора бисера галског духа који су одушевили свет раскошном духовитошћу, мисаоним узлетима, елеганцијом стила...

- Франсоа Ла Рошфуко: *Мудрост је за душу оно што је здравље за тело.*
- Франсоа Рабле: *Смех је највеће добро за човека.*
- Ежен Јонеско: *Само комично може нам дати снагу да издржимо трагедију постојања.*
- Балзак: *Свако ко много прича на крају поверује у своје лажи.*
- Бекет: *Сви ми имамо довољно снаге да подносимо туђе несреће.*
- Бергсон: *Размишљајте као човек од дела, а делујте као човек од мисли.*
- Симон де Бовоар: *Мушкарце плаше жене које их се не плаше.*
- Бодлер: *Постоје искушења толико јака да неминовно постану врлине.*
- Наполеон Бонапарта: *Срце државника је у глави.*
- Пол Валери: *Све што кажете говори о вама, посебно када говорите о другима.*
- Волтер: *Не слажем се ни са једном вашом мишљу, али ћу до смрти бранити ваше право на слободно мишљење.*
- Шарл де Гол: *Политика је превише озбиљна ствар да би се препустила политичарима.*
- Жорж Дантон: *Револуција једе своју децу.*
- Рене Декарт: *Мислим, дакле постојим.*
- Дидро: *Глас савести и части слабо се чује кад црева крче.*
- Маргарет Дира. *Пуно радно време имају само жене с децом.*

- **Андре Жид:** *Лакше је послати људе у борбу него их смирити и упутити на миран рад.*
- **Емил Зола:** *Уметник без талента није ништа, али ни уметник без рада.*
- **Виктор Иго:** *Човек није створен да тегли ланце већ да шири крила.*
- **Албер Ками:** *Кад се религија удружи са политиком, рађа се инквизиција.*
- **Милан Кундера:** *Најгоре од свега није што нисмо слободни већ што смо заборавили шта је то слобода.*
- **Клод Леви Строс:** *Свет је почео без човека и завршиће се без њега.*
- **Луј Четрнаести:** *Држава, то сам ја!*
- **Монтењ:** *Ниједан ветар није погодан броду без циља.*
- **Монтерлан:** *Лакше је лагати писмено него усмено.*
- **Монтескје:** *Срећан је народ чија је историја досадна.*
- **Франсоа Моријак:** *Градња кула у ваздуху не кошта ништа, али њихово уклањање је врло скупо.*
- **Блез Паскал:** *Срце има своје разлоге које разум не зна.*
- **Расин:** *Живот је комедија за оне који мисле, а трагедија за оне који осећају.*
- **Ришеље:** *Дајте ми шест редова исписаних руком најпоштенијег човека и ја ћу у њима наћи разлог да га обесим.*
- **Робеспјер:** *Ко угњетава било који народ, непријатељ је свих народа.*
- **Ромен Ролан:** *Што више упознајем људе, то више волим псе.*
- **Жан Жак Русо:** *Што људи мање знају, то им се њихово знање чини већим.*
- **Жан Пол Сартр:** *Пакао, то су други!*
- **Сен Жист:** *Нема слободе за непријатеље слободе!*
- **Антоан де Сент Егзипери:** *Човек види само срцем.*
- **Емил Сиоран:** *Све док си незадовољан собом није све изгубљено.*
- **Стендал:** *Све можете упознати осим самога себе.*
- **Таљеран:** *Бајонети су добри за све, али ме можете седети на њима.*
- **Фонтен:** *Сваки ласкавац живи на рачун својих слушалаца.*
- **Шатобријан:** *Кад слобода нестане, земља и даље постоји, али отаџбине нема.*